

درک معنایی بحران کم آبی زاینده رود با تأکید بر تفاوت‌های فرهنگی استان‌های اصفهان و چهارمحال و بختیاری

سویا رضایی

گروه علوم ارتباطات، واحد شاهین شهر،
دانشگاه آزاد اسلامی، شاهین شهر، ایران
saviya.rezaee@gmail.com

نرگس عطریان

استادیار گروه علوم ارتباطات، واحد شاهین شهر،
دانشگاه آزاد اسلامی، شاهین شهر، ایران (نویسنده مسئول)
na.atrian@gmail.com

چکیده

در این پژوهش بر ساخت معنایی بحران کم آبی و خشکسالی زاینده رود از طریق تجربه زیسته کشاورزان اصفهان و چهارمحال و بختیاری مورد بررسی قرار گرفته است. روش پژوهش مطالعه حاضر کیفی و نحوه نمونه‌گیری مبتنی بر نمونه‌گیری هدفمند از نوع متجانس بوده است. بر این اساس دو گروه کشاورزان اصفهانی (۱۰ نفر) و چهارمحال و بختیاری (۱۰ نفر) مصاحبه به عمل آمد و در طول مصاحبه عمیق نیمه ساختاریافته، تجربه زیسته خود راجع به کم آبی و خشکسالی زاینده رود را به طور کامل بیان کردند. در تجزیه و تحلیل اطلاعات از روش کیفی از نوع پدیدارشناسی و جهت تعیین اعتبار یافته‌ها از معیارهای قابلیت اعتبار، قابلیت اطمینان و مطابقت با عینیت داشتن، استفاده شد. بحران کم آبی زاینده رود از دید کشاورزان اصفهان شامل: مدیریت منابع آب، عدم متوازن سازی، حق آبه، مطالبه‌گری و روش انتقال آب بود، اما از دید کشاورزان استان چهارمحال و بختیاری با تفاوت دیدگاهی مهمترین بحران کم آبی زاینده رود عبارت از: مدیریت کنترل آب، مناقشات قومی، ناکارآمدی سیاست‌های مدیریت آب، الگوی کشت نامناسب بود.

کلمات کلیدی: بحران کم آبی، زاینده‌رود، تفاوت‌های فرهنگی، اصفهان، چهارمحال و بختیاری

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۳/۲۸

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۱/۲۶

مقدمه و مبانی نظری

درک معنایی منظور بررسی و تحلیل موضوع و تضاد فرهنگی است و هنگامی این تضاد فرهنگی خود را نشان می‌دهد که ارزش‌ها و اعتقادات مختلف فرهنگی با یکدیگر تفاوت داشته باشند. افزایش تنش میان اقوام در دو استان، درگیری ساکنان یک استان با استان دیگر، تغییر دیدگاه افراد نسبت به یکدیگر در کنار پرونده‌های مختلف قضایی تنها جزئی از مناقشاتی است که در سال‌های اخیر در ارتباط با بحران آب زاینده رود اتفاق افتاده است. همچنین این بحران آب زاینده رود از بین رفتن راه‌های کسب معیشت و بدنبال آن کاهش توان اقتصادی منجر به مهاجرت از روستاها و شهرهای کوچک به کلان شهرها شده است. نبود امکانات زیربنایی مناسب و کافی برای پذیرش مهاجران جدید در کلان شهرها مشکل آب شرب، بزهکاری اجتماعی، فقر و کاهش سطح رفاه را بدنبال داشته است. این مشکلات باعث تأثیر معنادار بر ارتباطات سیاسی، اجتماعی و اقتصادی میان دو استان اصفهان و چهارمحال و بختیاری می‌شود (اله یاری و همکاران ۱۳۹۶). این پژوهش تأکید بر تفاوت‌های فرهنگی مردم دو استان با درک معنایی متفاوت دارد که در این رابطه یکی از دلایل تشدید بحران کم آبی زاینده رود است. فرهنگ مجموعه‌ای از دانش‌ها، باورها، هنرها، قوانین، اخلاقیات، عادات و هر چه که فرد به عنوان عضوی از جامعه خویش فرا می‌گیرد است. هر منطقه از هر کشوری می‌تواند فرهنگ متفاوتی با دیگر مناطق آن کشور داشته باشد. فرهنگ راه مشترک زندگی، اندیشه و کنش انسان است. (تایلور^۱، ۲۰۱۴). امروزه اثرات مدرنیته بر فضای شهری باعث گرایش بیشتر افراد به مصرف شده است. تمام شهرها در تکاپوی ایجاد امکانات برای مصرف هستند و شهرها به واسطه‌ی امکاناتی که برای مصرف فراهم می‌کنند، تعریف میشوند. شهرنشینی معاصر به طور فزاینده‌ای با مصرف شهروندان در ارتباط است. (بابایی فرد و همکاران، ۱۴۰۲). مسئله اصلی این پژوهش این است که از سطحی بالاتر مسئله را نگاه کند، مردم دو استان با یک معضل در ارتباط هستند اما تاکنون نتوانسته‌اند همدلی خود را در یک راستا پیش ببرند. در این پژوهش درک معنایی بحران کم آبی زاینده رود از دیدگاه کشاورزان دو استان اصفهان و چهارمحال و بختیاری بررسی شده است و یکی از عوامل تشدید بحران کم آبی زاینده رود در درک معنایی آنها مورد تحلیل و بررسی از روش کیفی نوع پدیدار شناسی قرار می‌گیرد.

¹ Taylor

مطالعات پیشین

در سال‌های اخیر در کشورمان، مطالعاتی درباره بحران آب با استفاده از روش‌های کیفی انجام شده است.

مطالعات خارجی زیادی نیز درباره بحران و چالش‌های آب و مدیریت آب انجام شده است. در پژوهش تورس و همکاران، این نتیجه به دست آمد که نبود برنامه‌ریزی منابع طبیعی یکپارچه و واکنش بازیگران اجتماعی متأثر از بحران از پیامدهای این وضعیت است. یافته‌های پژوهش بُستروم و همکاران نشان داد چگونه مفهوم بازاندیشی، تحلیل مفیدی در جامعه‌شناسی محیط زیست است. در عین حال، این پژوهش درباره استفاده اغراق‌آمیز و غیربازتابی این مفهوم نیز هشدار می‌دهد. نتایج پژوهش کون و گری نشان داد کمبود منابع به افزایش رقابت در زمینه بهره‌گیری از آب، مراتع و اراضی زراعی منجر می‌شود و تضاد میان گروه‌ها را افزایش می‌دهد. همچنین، در پژوهش عثمان و سنجاک در سودان، این نتیجه به دست آمد که کم‌آبی موجب ناامنی معیشت، افزایش تلفات دام، گرسنگی و تضاد خشونت‌آمیز شده است. از آنجا که ساکنان محلی روستا از طایفه‌های گوناگون‌اند، شکل‌گیری تضاد درون روستا را تشدید کرده است. بررسی پیشینه پژوهشی بحران آب در ایران نشان می‌دهد عمده پژوهش‌ها در رشته‌های فنی - مهندسی و علوم طبیعی انجام شده است. از سوی دیگر، به نظر می‌رسد در حوزه علوم اجتماعی و علوم سیاسی در ایران خلأ پژوهشی جدی درباره بررسی رابطه علوم اجتماعی و سیاسی با محیط زیست به‌ویژه در حوزه آب وجود دارد. در ادامه تلاش شده است تا حد مقدور بخشی از پژوهش‌های انجام‌شده در این حوزه آورده شود:

کریمی‌سلطانی و همکاران (۱۳۹۴) در مقاله «بحران آب در ایران و راهکارهایی برای مدیریت صحیح و عبور از آن» ضمن اشاره به سابقه تاریخی ایرانیان در سازگاری با کم‌آبی، معتقدند برای مقابله با بحران آب کنونی ضروری است راندمان آب در بخش کشاورزی از ۳۵ درصد به ۷۰ درصد افزایش یابد. همچنین ضرورت مدیریت آب مجازی توسط دولت، احیای روش‌های سنتی ذخیره و بهره‌برداری از آب‌های سطحی و زیرزمینی را یادآور می‌شوند. محمدجانی و یزدانیان (۱۳۹۳) در مقاله «تحلیل وضعیت بحران آب در کشور و الزامات مدیریت آن» ضمن اشاره به وجود بحران شدید آب در ایران، معتقدند با توجه به ثابت‌بودن منابع آبی، افزایش جمعیت و توجه‌نکردن کافی به مدیریت منابع آب، در صورت درپیش‌نگرفتن سیاست‌های مناسب و به‌هنگام مدیریت منابع آب در هر دو بعد عرضه و تقاضا، تشدید شرایط نامطلوب منابع آبی کشور و تأثیرپذیری شاخص‌های امنیتی و اقتصادی از شرایط نامطلوب آبی امری اجتناب‌ناپذیر خواهد بود. بدین ترتیب، بهبود مدیریت تقاضای آب به‌ویژه در بخش کشاورزی از طریق رعایت الگوی کشت بهینه ملی - منطقه‌ای، توجه بیشتر به شاخص «آب مجازی»

در تبیین الگوی تولید و تجارت محصولات کشاورزی و نیز توجه به ارزش اقتصادی آب ازجمله الزامات برای رویارویی با بحران آب است که باید برنامه‌ریزان کشور به آنها توجه کنند. امیری (۱۳۹۳) در پژوهش «بررسی تأثیر محیط زیست بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران» ضمن اشاره به اهمیت یافتن بحران‌های زیست‌محیطی در مناسبات بین‌المللی و تأثیر این بحران‌ها بر افزایش برخوردهای قومی، آشوب‌ها و شورش‌ها، بیان می‌کند که کشور ایران نیز ازجمله کشورهای درگیر با تهدیدات زیست‌محیطی جدی است و عواملی همچون آلودگی آب رودخانه‌ها و دریاها، خشکسالی، تغییرات آب و هوا و افزایش جمعیت و مهاجرت بر روند امنیت ملی ایران تأثیر زیادی می‌گذارند.

شاهی‌دشت و عباس‌نژاد (۱۳۸۹) در مقاله «مدیریت منابع آبی، چالش‌ها و راهکارها (مطالعه موردی: استان کرمان)» معتقدند اضافه برداشت از منابع آب‌های زیرزمینی دشت‌های استان کرمان در دهه‌های اخیر، سبب تغییر کیفیت آب زیرزمینی، خشک‌شدن چاه‌ها و قنات‌ها، نشست زمین و ایجاد شکاف در آثار و بناهای تاریخی و به‌خطراتدن اکوسیستم این منطقه شده است. این پژوهش ضمن اشاره به ضعف مدیریت منابع آبی استان، هشدار می‌دهد که ادامه روند کنونی تخلیه آبخوان‌ها علاوه بر تشدید اثرات نامطلوب زیست‌محیطی، سبب بروز مشکلات و اختلال‌های اقتصادی و اجتماعی در سطح استان می‌شود. مدنی (۲۰۱۴) در مقاله «مدیریت آب در ایران: علت ظهور این بحران چیست؟» با اشاره به بحران جدی آب در ایران سه دلیل عمده رشد سریع جمعیت و توزیع نامتناسب آن، ناکارآمدی بخش کشاورزی و سوءمدیریت و عطش توسعه در ایران را به‌منزله علت بحران آب در کشور شناسایی می‌کند. این مقاله برای تأمین منابع پایدار آب راهکارهای خروج از بحران ازجمله تغییر الگوی کشت، افزایش قیمت آب و برق، تشکیل تعاونی‌های مدیریت کشاورزی و ایجاد یک بازار آب کارآمد را به دولت پیشنهاد می‌دهد. در پژوهش حاضر از پارادایم تفسیری برای تدوین چارچوب مفهومی بهره گرفته می‌شود. از لحاظ هستی‌شناسی، جامعه را امری پویا و در حال شکل داده شدن توسط کنشگران می‌بینند، انسان را کنش‌گرای دارای توان تفسیر تلقی می‌کند که به جهان خود معنا داده و ضمن اینکه اسیر جبرهای شناخت آن است، به تغییر آن نیز مبادرت می‌ورزد. از لحاظ شناخت‌شناسی، مدعی است که شناخت‌ها نسبی و حاصل فعالیت انسان هستند. هم‌چنین، به قصد بازتفسیر تفسیرهای کنشگران و دستیابی به آنچه شوتر «برساخته‌ی درجه دوم» می‌نامد، از روش‌های کیفی بهره می‌جوید.

بلومر^۱ نقطه عزیمت کنش متقابل نمادین را در سه فرض ساده خلاصه می‌نماید: فرض اول این است که آدمیان بر مبنای معنایی که پدیده‌ها برای آن‌ها دارند با آن‌ها رفتار می‌کنند. دوم آن‌که، معنای این پدیده‌ها از تعامل اجتماعی آن فرد با هم نوعانش نشأت می‌گیرد یا به وجود می‌آید و سوم آن‌که، این معانی توسط فرآیند تفسیری اصلاح و به‌کار گرفته می‌شوند که فرد در مواجهه با پدیده‌هایی که با آنها مواجه می‌شود از آن استفاده می‌کند (فلیک، ۱۳۸۸: ۷۳-۷۴). امروزه به طور کلی همگان در این باره توافق دارند که ما با بحران جهانی آب روبرو هستیم. دسترسی به آب برای بقای انسان سلامت و بهره‌وری اهمیت بنیادی دارد ولی تضمین پایداری دسترسی افراد به آب برای مقاصد مختلف با چالش‌های متعددی روبروست در بسیاری از طرح‌ها، آب منبعی تمام نشدنی تصور می‌شود. نگاه بخشی و غیریکپارچه در توسعه منابع آب فشارهای زیادی را بر منابع محدود آب وارد کرده است. نتایج این رویکرد به همراه عوامل بیرونی (به ویژه افزایش جمعیت و تغییر اقلیم) وضعیتی را به وجود آورده است که منابع آب به هدر می‌رود یا شدیداً تحت تنش قرار گرفته است. علاوه بر این، بروز فجایعی چون، آلودگی تخلیه بیش از حد سفره‌ها خشک شدن چشمه‌ها، وقوع سیلها و اتلاف بودجه در پروژه‌های نامناسب از نتایج این رویکرد است.

تقسیم آب زاینده رود براساس طومار شیخ بهایی

آب زاینده رود براساس طومار با در نظر گرفتن جمعیت جنس خاک تسلط آب رودخانه بر اراضی و دوری و نزدیکی محل به سرچشمه‌ی رودخانه، به مقدار معینی به همراه بلوک اختصاص یافته است. براساس این تقسیم نامه آب رودخانه طی چهار مرحله تقسیم می‌شود و به آخرین سطوح اراضی آبخور می‌رسد. مرحله اول، تقسیم آب رودخانه به ۳۳ سهم بر روی هفت بلوک از اراضی مسیر از پل کله در غرب تا حاشیه گاوخونی در شرق اصفهان مرحله دوم تقسیم هر یک از سهام سی و سه گانه، در بین مادی‌های نهرهای اصلی بلوکات مختلف جمعاً به ۲۷۵ سهم کوچکتر مرحله سوم تقسیم سهام بلوکات و مادی‌ها در بین روستاها از طریق جوی‌های فرعی جمعاً به ۳۰۹۸ سهم کوچکتر مرحله چهارم، تقسیم آب در داخل مزارع (قراء) که معادل جریب‌های سطح سبز سالانه است (حدود ۵۶۰ هزار سهم). نظام بهره برداری از آب رودخانه در نیمی از سال به صورت آزاد و بدون محاسبه است؛ زیرا در فصول سرد هم دبی آن درحد بالایی جریان دارد و هم نیاز به آبیاری محدود است. اما از روز هفتاد و پنجم نوروز (سیزدهم خرداد) به مدت ۱۶۵ روز بهره‌گیری از هر قطره آب، طی محاسباتی که در تقسیم نامه مندرج است، انجام می‌گرفته است. با تقلیل دبی رودخانه در فصل تابستان،

¹ Bloomer

سعی شده است که فعالیت‌های کشاورزی را هر چه بیشتر به سرچشمه‌ی رودخانه نزدیک تر کرد تا حداکثر استفاده از آب به عمل آید. از طرفی، تقسیم آب در طومار به توزیع جمعیت نیز توجه داشته است ولی به نظر می‌رسد به وسعت زمین توجهی نکرده است به طور مثال مناطق پرجمعیت تر نظیر بلوکات لنجان و النجان با وجود وسعت محدودتر از بلوکات برآن و رودشتین سهم مساوی از آب رودخانه را داشته‌اند. و این در حالی است که بلوکات برا آن و رودشتین از لحاظ وسعت به اندازه سه پنجم کل وسعت حوضه‌ی آبیاری زاینده رود هستند.

روش‌شناسی پژوهش

رویکرد تحقیق کیفی، راهبردهای متنوعی را در بر می‌گیرد که از آن جمله: مطالعه موردی، قوم‌نگاری، و شناسی قوم‌شناختی، پدیدارشناسی، نظریه زمینه‌ای داده بنیاد، اقدام پژوهی، پژوهش تاریخی و... (حریری، ۱۳۰: ۱۳۸۵-۸۱). راهبرد تحقیق حاضر، راهبرد تحلیل کیفی از نوع پدیدارشناسی است. پژوهشگر کار را با نظریه‌ای که از قبل در ذهن دارد شروع نمی‌کند، بلکه کار را در عرصه واقعیت شروع می‌کند و می‌گذارد شروع می‌کند و به مفاهیم و نتایج می‌رسد. در پژوهش حاضر از مصاحبه نیمه ساختاریافته استفاده شده است. پژوهشگران این نوع مصاحبه را به عنوان استراتژی کلی، یا از میان چند روش موجود، به عنوان یکی از روش‌های مورد استفاده گردآوری اطلاعات قرار می‌دهند (مارشال و راس من^۱، ۱۱۲: ۱۳۸۱). در مصاحبه‌های نیمه‌ساخته شده، هدف این است که گفتگوها به صورت باز انجام شود و به مصاحبه‌شوندگان اجازه داده شود که عقاید و افکار خود را با کلمات مخصوص خود بیان کنند. در مصاحبه نیمه ساخته شده یا مصاحبه عمیق، محقق لازم است دقیقاً به پاسخ‌های شرکت‌کننده گوش فرا دهد و با او همراهی کند (استربرگ^۲، ۱۳۸۴: ۱۰۷-۱۰۸). در این نوع پژوهش، پژوهشگر با فرآیندی چرخه‌ای از گردآوری، تحلیل و گردآوری مجدد داده‌ها سروکار دارد و پس از شروع گردآوری داده‌ها برای شکاف‌های داده‌ها در طول تحلیل شرکت‌کنندگان دیگری نیز جستجو می‌شوند. در پژوهش حاضر مصاحبه‌ها از اول مرداد ۱۴۰۲ تا ۲۰ مرداد سال ۱۴۰۲ انجام می‌شود. این پژوهش را ۲۰ نفر از کشاورزان آنها ارتباط مستقیم با بحران آب زاینده رود دارد. همچنین ۶ نفر از کارشناسان عرصه فرهنگ و حوزه بحران زاینده رود تشکیل می‌دهند، که برای کسب اطلاعات متنوع از درک معنایی بحران کم آبی زاینده رود و دریافت اطلاعات مفید از آنها افراد با سوابق بالا و متوسط و کم در نظر گرفته شدند. مدت

¹ Marshall and Ross Man

² Esterberg

زمان هر مصاحبه ۴۵ دقیقه تا یک ساعت به طول انجامید. مصاحبه‌ها تا زمانی که محقق متوجه جواب‌ها و بحث‌های تکراری شد ادامه داشت.

جدول (۱): ویژگی‌های مشارکت‌کنندگان پژوهش

کشاورزان اصفهان			کشاورزان چهارمحال بختیاری		
نام مستعار	سن	تحصیلات	نام مستعار	سن	تحصیلات
نفر اول	۶۴	پنجم ابتدایی	نفر اول	۵۴	دیپلم
نفر دوم	۵۱	دیپلم	نفر دوم	۵۲	دیپلم
نفر سوم	۵۸	پنجم ابتدایی	نفر سوم	۵۱	دیپلم
نفر چهارم	۵۰	دیپلم	نفر چهارم	۵۶	سوم راهنمایی
نفر پنجم	۶۰	دیپلم	نفر پنجم	۵۱	مهندسی کشاورزی
نفر ششم	۵۷	دیپلم	نفر ششم	۵۳	دیپلم
نفر هفتم	۵۶	سوم راهنمایی	نفر هفتم	۵۰	لیسانس
نفر هشتم	۵۷	کارشناسی	نفر هشتم	۵۰	زیردیپلم
نفر نهم	۶۱	دیپلم	نفر نهم	۴۹	فوق دیپلم عمران
نفر دهم	۸۰	زیردیپلم	نفر دهم	۶۱	پنجم ابتدایی

برای اعتبارسنجی یافته‌های پژوهش، از قابلیت اعتبار استفاده شد. بدین منظور یافته‌های پژوهش با برداشت مصاحبه‌شوندگان مقایسه شد. برای انجام این مقایسه، پس از شناسایی کدهای مفهومی و مقوله‌های اصلی، این کدها در معرض ارزیابی برخی از مشارکت‌کنندگان قرار گرفت و نظر آنها درباره این کدها مورد ارزیابی قرار گرفت.

یافته‌های پژوهش

پس از مطالعه اطلاعات گردآوری شده و دسته‌بندی آنها با استفاده از رویکرد کیفی به تحلیل اطلاعات پرداخته شده است. که به ارائه یافته‌های کیفی حاصل از تحلیل مصاحبه‌ها و نیز الگوی نظری مستخرج از درک معنایی بحران کم آبی زاینده رود با تأکید بر تفاوت‌های فرهنگی دو استان اصفهان و چهارمحال و بختیاری اختصاص داده شده که تحلیل داده‌ها براساس اصول کلی اشتراوس و کوربین (۲۰۱۵) شامل سه مرحله کدگذاری باز، محوری و انتخابی انجام شده است. در بخش دوم، یافته‌های الگوی نظری مستخرج درک معنایی بحران کم آبی زاینده رود با تأکید بر تفاوت‌های فرهنگی دو استان اصفهان و چهارمحال و بختیاری تجزیه و تحلیل اطلاعات بیان شده است. در این پژوهش که با روش رویکرد کیفی از نوع پدیدارشناسی انجام گرفته است؛ محقق با مراجعه به جامعه مورد بررسی، اقدام به مقوله‌بندی

و ارائه الگوی نهایی نموده است. بنابراین داده‌ها، پس از جمع‌آوری، مورد تجزیه و تحلیل واقع شده تا تکلیف سوال‌های پژوهش که گزاره‌های احتمالی و غیریقینی بودند معین شود. در این پژوهش، یافته‌ها مبتنی بر تحلیل داده‌های گردآوری شده از مصاحبه‌ها است که براساس رویکرد کیفی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته که در این شیوه، ابتدا در سطح تحلیل خرد به صورت کدگذاری باز، داده‌ها مورد تحلیل قرار گرفت. سپس مفاهیم استخراجی از سطح خرد در جدول کدگذاری تنظیم گردیده و پس از استخراج تمامی مفاهیم به کاربرده شده در متن داده‌ها، پژوهشگر اقدام به کدگذاری انتخابی نموده است. در این شیوه پس از مشخص شدن مقوله محوری که همان الگوی درک معنایی بحران کم آبی زاینده رود با تأکید بر تفاوت‌های فرهنگی دو استان اصفهان و چهارمحال و بختیاری است، شرایط علی، شرایط زمینه‌ای و مداخله‌گر تعیین گردیدند و متناسب با این شرایط، راهکارها ارائه گردیده و نهایتاً پیامدهای اجرای راهکارها مورد مطالعه قرار گرفته است. در این پژوهش ۲۰ نفر از افراد از کشاورزان استان اصفهان و چهارمحال و بختیاری مورد مصاحبه قرار گرفتند. که ۱۰ نفر از مصاحبه شونده انتخاب شدند که همه مصاحبه‌ها رودرو و با هماهنگی قبلی انجام شد که ویژگی‌های جمعیت شناختی مصاحبه‌کنندگان به شرح جدول (۱) می‌باشد. در تحلیل بخش اول به مصاحبه‌های استان اصفهان پرداخته شده است. براساس فرآیند تحلیل رفت و برگشتی داده‌ها در روش تحلیل مضمون استقرایی تعداد دو مقوله اصلی به نام درک معنایی بحران کم آبی زاینده رود با تأکید بر تفاوت‌های فرهنگی استان اصفهان، ۵ مقوله، تم اصلی ۱ تم فرعی و ۲۴ تم فرعی، شناسایی و استخراج شد تم‌های اصلی براساس تجزیه و تحلیل محتوای داده‌های مصاحبه‌ها و تبیین داده‌های توصیفی مستخرج از دیدگاه‌های مشارکت کنندگان بود. در ادامه براساس تم‌های اصلی یافته‌ها مورد بررسی قرار گرفته‌اند.

بخش اول: استان اصفهان

جدول (۲): کدهای مفهومی و تم‌های فرعی تم اصلی مدیریت منابع آب

تم فرعی	تم اصلی	مقوله	کد
تصمیمات نابجا	عدم مدیریت منابع آب	مدیریت منابع آب	۱-۲-۵-۶-۷-۸-۹
مدیران آب			
مافیای آب			
بی قانون از آب			
عدم قانون مداری	قانون توزیع عادلانه آب		۱-۲-۵-۶-۸-۹
قانون توزیع عادلانه آب			

مدیریت منابع آب

مدیریت منابع آب در واقع به شرایطی گفته می‌شود که منابع آب را طوری با تصمیمات مناسب مدیریت کرد، که اثرات منفی بر مناطق تحت پوشش خود نداشته باشد. عدم مدیریت منابع آبی منجر به این شده است که بسیاری از مناطق با مشکل آب در همه بخش‌های صنعتی و کشاورزی و... شده است به طوری که مساله آب به عنوان یک بحران همه گیر در سطح کشور و بسیاری از استان‌های مرکزی کشور شده است. آب زاینده رود سال‌های زیادی که به مشکل کمبود آب مواجه شده است، که بیش از همه نگاه‌ها به سمت مدیریت کلان کشوری و مدیران استانی است که با تصمیمات ناکارآمد خود سبب تشدید بحران در منابع آبی زاینده رود و سرچشمه‌های آن شده است و از دید کشاورزان اصفهانی مهم ترین مساله در مدیریت منابع آبی تصمیمات نابجا مدیران، وجود مدیران ناکارآمد، مافیای آب و بی قانون در مصرف آب است که باعث تشدید در بحران آب شده است.

قانون توزیع عادلانه آب

نظار بر اینکه بتوان توزیع عادلانه آب صورت بگیرید، نیاز به راهکارهای قانونی است و قانون تعیین می‌کند که در چه بخش‌های می‌توان آب را از سر شبکه‌ها و حوزه بندی‌های آن تقسیم کرد به طوری که نبود قانون می‌توان مشکلات زیادی را برای مناطق که در طرح‌های مختلف، منطقه بندی آبی قرار دارد ایجاد کند.

جدول (۳): کدهای مفهومی و تم‌های فرعی تم اصلی مطالبه‌گری

کد	مقوله	تم اصلی	تم فرعی
۴-۵	مطالبه‌گری	تحركات قومی	فعالان قومی
			اعتراضات کشاورزان
۱-۷		مطالبات استانی	مطالبه‌گری

مطالبه‌گری

مطالبه‌گری در واقع به شرایطی گفته می‌شود که شهروندان از دارای خواسته و مطالبه‌ای هستند و برای تامین این خواسته نیاز دارند که به شرایط و وضعیتی که قرار دارند پاسخ داده شوند.

تحركات قومی

با توجه به این مساله قومی ت در ایران نقش پررنگی دارد، خیلی از موضوعات می‌تواند جهت‌گیری‌های قومی و نژادی به خود بگیرد. به طوری که اثرات موضوعات اجتماعی و فرهنگی گاه‌ها به زبان محاوره و دغدغه‌های روزانه شهروندان تبدیل می‌شود که خود این

موضوع می‌تواند به تحرکات قومی در مساله آب دامن بزند. که برای شکل‌گیری تحرکات قومی از فعالان و گروه‌های قومی و رفتارهای اعتراضی کشاورزان استفاده می‌شود.

مطالبات استانی

نیازهای شهری از جمله مهم‌ترین خاسته هر فردی که در آن مکان زندگی می‌کند و دارای اهمیت است و از سوی دستگاه‌های شهری و روستایی باید به این مطالبات توجه شود به طوری که همه شهروندان مشکلات خود را از دید چشم مسئولان استان می‌دانند که باید آن‌ها رفع کنند. چنانچه مشکلات مساله آب زاینده رود حل نشود، می‌تواند اثرات زیان‌باری از جمله مهاجرت و مشکلات اقتصادی و بیکاری برای بسیاری از مناطق حوزه ای زاینده رود به همراه داشته باشند.

جدول (۴): کدهای مفهومی و تم‌های فرعی تم اصلی عدم متوازن سازی

تم اصلی	مقوله	کد	تم فرعی
بحران صنعت	عدم متوازن سازی	۳-۵-۹	پمپ‌های غیرمجاز
			فرونشست زمین‌ها
غارنگری آب		جابه جایی شبکه آب	
		کمبود نزولات در سرچشمه	
		۲-۳-۴-۵-۷-۸-۱۰	

عدم متوازن سازی

عدم متوازن سازی در سیاست‌ها منجر به این می‌شود که توسعه شکل‌گیری و بسیاری از سیاست‌های که انجام در جهت توسعه‌زدایی عمل کند. برای شکل‌گیری صنعت نیاز به مصرف آب است و اگر زمینه‌های آب فراهم نباشد امکان شکل‌گیری صنعت وجود ندارد.

بحران صنعت

صنعت پرمصرف آبی نیاز است که در کنا دریا و رودخانه‌ها ساخته شود. به طوری که صنعت فولاد و ذوب آهن اصفهان نیاز دارند که در جایی شکل بگیرند که منابع آبی زیادی باشد اما با توجه به این استان اصفهان از استان‌های کم آبی کشور است نیاز از است که الگوی‌های صنعتی در این استان تغییر کند. زیرا که بخش عظیمی از صنعت استان نیاز مدام به مصرف آب دارد و با توجه به کمبود آب و مشلات آب در زاینده رود این صنعت در استان اصفهان درچار بحران شده است. که نتیجه آن باعث شده است برای تامین آب صنعت از پمپ‌های غیرمجاز و استخراج آب از چاه‌ها که در نتیجه فرونشست زمین‌ها در بسیاری از شهرهای استان اصفهان شده است.

غار تگری آب

انتقال آب از یک منطقه به منطقه دیگر و بدون در نظر گرفتن شرایط فرهنگی و اجتماعی و اقتصادی منطقه مبدا می‌تواند مشکلات بسیار زیادی برای منطقه مبدا به همراه داشته باشد. و فعالیت‌های کشاورزی و دامداری و... منطقه مبدا با مشکلات آب و خشک سالی‌ها مداوم و پی در پی همراه خواهد داشت. به طوری که می‌توان زمنه ساز بسیاری از مشکلات در امتداد استان‌ها هم جوار شد. به طوری که زمینه ساز جابه جایی شبکه آب و کمبود نزولات در سرچشمه‌های زاینده رود امروزه قابل مشاهده است.

جدول (۵): کدهای مفهومی و تم‌های فرعی تم اصلی حق آب

کد	مقوله	تم اصلی	تم فرعی
۱۰-۸-۷-۶-۵-۴-۳-۱	حق آب	کشاورزی سنتی	طومار شیخ بهایی
			حق آبه هزار ساله
			کشاورزی از قدیم
۹-۶-۴-۳-۲		بحران آب در سرچشمه	تخصیص دادن منابع آب
			ویژگی‌های طبیعی استان
			سهم از آب در مسیرها
			تغییر طبیعت

حق آب

حق آب به بهره‌برداری و استفاده از آب به عنوان یک مؤلفه حیاتی در تأمین نیازهای بنیادی انسان مثل آشامیدن و آبیاری اشاره دارد. همچنین حق آب می‌تواند شامل تصرف فیزیکی مسیرهای آبی به منظور حمل و نقل، تجارت و حتی اهداف (اماکن) تفریحی باشد.

کشاورزی سنتی

الگوی کشاورزی در بسیاری از استان‌های ایران قدیمی است و با توجه به رشد تکنولوژی و امکانات جدید در حوزه ای کشاورزی ضرورت دارد که از روش‌های جدید در حوزه ای کشاورزی استفاده کنند. از این رو نیاز است که نگرش و رویکردها از کشاورزی سنتی به سمت کشاورزی مدرن حرکت کند و باعث می‌شود که بسیاری از زبان‌های موجود در حوزه ای آبخیزداری منطقه پاسخ داده شود. و اینکه استان اصفهان با مشکل آب کشاورزی مواجه است، نیاز است از روش‌های جدید در حوزه ای کشاورزی استفاده کند.

بحران آب در سرچشمه زاینده رود

چند سال است که سرچشمه زاینده رود با مشکلات کمبود بارش همراه است به طوری که هر چقدر از گذشته با حال نزدیک می‌شویم منابع آبی و ریزش‌های جوی در سرچشمه زاینده رود کمتر شده است که خود این امر نشان دهند تغییر اقلیم در سطح منطقه است و از این رو با توجه به ظرفیت‌های موجود نمی‌توان به روش‌ها و کشاورزی قدیمی پاسخ داد. از جمله تغییرات می‌توان به تخصیص دادن منابع آب، ویژگی‌های طبیعی استان، سهم از آب در مسیرها، تغییر طبیعی نتیجه‌های شکل‌گیری مشکلات جدید برا استان است.

جدول (۶): کدهای مفهومی و تم‌های فرعی تم اصلی انتقال آب

کد	مقوله	تم اصلی	تم فرعی
۵-۸-۹	انتقال آب	مصرف آب	زندگی شهری
			بیرون از حوزه
			جدایی استان‌ها
۱۰-۹-۸-۷		طرح‌های نامناسب	انتقال آب
			توسعه صنایع

انتقال آب

که برای انتقال آب از استان چهارمحال و بختیاری به استان‌های اصفهان، یزد و کرمان به کار برده می‌شود. طبق این طرح قرار است نسبت به انتقال سالانه حدود یک میلیارد و صد میلیون مترمکعب، آب به فلات مرکزی ایران اقدام شود در حالیکه استان چهارمحال و بختیاری با کمبود شدید آب آشامیدنی مواجه می‌باشد.

مصرف آب

بر هم خوردن تعادل بین منابع و مصارف آب در پهنه‌های وسیعی از کشور از جمله حوضه زاینده رود باعث بروز وضعیت نامناسب کشاورزی در شرق اصفهان، خشکی رودخانه زاینده رود، خشک شدن تالاب گاوخونی، افزایش تنش‌های درون و برون استانی، فرونشست زمین و... بسیاری از چالش‌های مرتبط با این موضوع شده است.

طرح‌های نامناسب

با توجه به اینکه برای انجام طرح‌های ملی انتقال آب می‌شود نیاز است که مطالعات اساسی روی این طرح‌ها انجام می‌شود و اثرات اجتماعی، زیست محیطی و اقتصادی این طرح‌ها سنجیده شود. زیرا که بسیاری از این طرح‌ها این طرح هنوز مطالعاتش تکمیل نشده است و بحث زیست محیطی به سرانجام نرسیده است باید این فعالیت‌ها را دور از هیاهو و جنجال

دنبال شوند. به طوری که طرح‌ها که بدون توجه با زمینه‌های آن می‌تواند مشکلات اساسی برا استان‌ها هم جوار ایجاد کند.

بخش دوم: استان چهار محال بختیاری

براساس فرآیند تحلیل رفت و برگشتی داده‌ها در روش تحلیل مضمون استقرایی تعداد ۲ مقوله اصلی به نام درک معنایی بحران کم آبی زاینده رود با تأکید بر تفاوت‌های فرهنگی دو استان چهارمحال و بختیاری، ۵ مقوله، ۱۱ تم اصلی و ۲۹ تم فرعی، شناسایی و استخراج شد. تم‌های اصلی براساس تجزیه و تحلیل محتوای داده‌های مصاحبه‌ها و تبیین داده‌های توصیفی مستخرج از دیدگاه‌های مشارکت کنندگان بود. در ادامه براساس تم‌های اصلی یافته‌ها مورد بررسی قرار گرفته‌اند.

جدول (۷): کدهای مفهومی و تم‌های فرعی تم اصلی ناکارآمدی سیاست‌های مدیریت آب

تم فرعی	تم اصلی	مقوله	کد
عدم مدیریت صحیح	سوء مدیریت	ناکارآمدی سیاست‌های مدیریت آب	۲-۵-۷-۸-۱۰
عدم شفافیت	عدم مدیریت منطقه		۲-۳-۴-۸-۹
واسطه‌گری			
مافیای آب			
زیاده‌خواهی			

ناکارآمدی سیاست‌های مدیریت آب

کاهش چشم‌گیر میزان و کیفیت ذخایر آب کشور طی مدت زمانی نه چندان طولانی از ناکارآمدی سیاست‌های آبی کشور حکایت دارد. به رغم واقعیت کاهش نزولات آسمانی، مشکل اصلی آب در ایران به سیاست‌های آبی و چگونگی سیاست‌گذاری در این حوزه بازمی‌گردد. مشکل حکمرانی آب در ایران چنان در لایه‌هایی از دیدگاه‌های غیرواقع‌گرایانه و فرافکنانه پنهان شده است که به سختی می‌توان به ژرفای واقعی آن پی برد.

سوء مدیریت منابع آبی

بررسی تحولات منابع آب در کشور نشان می‌دهد که تحت تاثیر کاهش بارندگی نسبت به روند بلندمدت، مدیریت ناکارآمد منابع آب و همچنین بهره‌برداری بی‌رویه از منابع آب، کاهش منابع آب زیرزمینی تشدید شده است.

عدم مدیریت منطقه

منابع آب ایران به‌طور جدی از ساختار نامناسب حکمرانی و مدیریت آب رنج می‌برد. در بخش آب، تعدد ذی‌نفعان و تنظیم منابع آب به‌طور طبیعی با درگیری‌ها و رقابت‌ها همراه است.

سازمان حفاظت محیط زیست ایران، مسئول حفاظت از محیط زیست کشور، قدرت سیاسی محدودی دارد و فاقد ظرفیت مورد انتظار برای اجرای مقررات جلوگیری از آسیب‌های محیط زیستی است. همچنین ساختار سلسله مراتبی سیستم مدیریت آب در ایران فرصت‌هایی را برای فساد و ناکارآمدی جدی در تبدیل تصمیمات به عمل، ایجاد می‌کند.

جدول (۸): کدهای مفهومی و تم‌های فرعی تم اصلی بحران آب

کد	مقوله	تم اصلی	تم فرعی
۱-۹-۲-۳-۴	بحران آب	کمبود بارش	کمبود آب
			فرونشست زمین
			زمین‌ها سراشیبی
۱-۳-۸-۹-۱۰		مجوزهای بی رویه	چاه‌های زیرزمینی
			جواز پمپ
			انتقال آب با تونل‌های
			عدم شفافیت مصارف

بحران آب

حوضه آبریز زاینده‌رود استان اصفهان، با قرارگرفتن در خط خشک‌سالی چندین ساله، با بحران تأمین آب در مقاطع بلندمدت مواجه شده است. بحران آب در این حوضه علاوه بر بحران طبیعی تأمین آب برای مصارف شرب، کشاورزی و صنعتی و تأمین آب شرب بخشی از استان یزد، تبعات سیاسی و اجتماعی مهمی نیز در این منطقه داشته است

کمبود بارش

منطقه زاگرس بیشتر دچار تغییر اقلیم شده است. وقتی بارش‌ها از برف به باران تبدیل شده است آب از استان چهارمحال و بختیاری به دلیل ارتفاع سریعاً خارج می‌شود، در واقع یخچال‌های طبیعی استان از بین رفته است که این‌ها بر اثر افزایش دما از بین رفته‌اند. بارندگی کمبود آب استان را جبران نمی‌کند بلکه با برف می‌توان آب را در استان نگه داشت، با بارندگی، آب از استان خارج می‌شود، ذخائر آب زیرزمینی کم شده و این موجب ایجاد مسئله در آب شرب شهرها می‌شود.

مجوزهای بی رویه

ابزارهای لازم برای بهبود بهره‌برداری، اصلاح الگوی مصرف، افزایش بهره‌وری و بازده اقتصادی آب، آماده نشده است. هدر رفت آب و تأخیر در بهره‌برداری از امکانات و سرمایه‌گذاری‌ها یکی از معضلات مدیریت آب در کشور است. هم چنین عدم جامعیت قوانین، ضوابط و آیین‌نامه‌های تهیه شده مرتبط با منابع آب و عدم انعطاف‌پذیری آن‌ها در شرایط متغیر عرضه و تقاضای

آب و تحولات فناوری و نارسایی در ایجاد نهادهای لازم برای استفاده از ظرفیت‌های قانونی موجود به‌منظور تقویت جنبه‌های حاکمیتی مدیریت منابع آب است.

جدول (۹): کدهای مفهومی و تم‌های فرعی تم اصلی الگوی کشت نامناسب

تم فرعی	تم اصلی	مقوله	کد
انتقال آب	حق آبه	الگوی کشت نامناسب	۱۰-۹-۸-۷-۶-۴-۲-۱
دسترس به آب			
حق آبه دار			
توسعه صنعت	کشاورزی آبی		۹-۸-۶-۵-۴-۱
کم آبی			
مجوزهای گلخانه ای			

الگوی کشت نامناسب

به علت تامین آب شرب و صنعت دو استان اصفهان و چهارمحال و بختیاری از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. این اهمیت سبب گردیده تا در سال‌های گذشته دولت با احداث تاسیسات آبی مهمی چون سد مخزنی زاینده رود و تونل‌های انتقال آب اول و دوم کوهرنگ، سعی در تأمین مصارف آب حوزه داشته باشد. اما با ادامه روند کنونی به علل متعدد مثل افزایش جمعیت، مدیریت ناصحیح منابع آب، الگوی کشت نامناسب و... به نظر می‌رسد آینده این حوزه و ساکنان آن با خطرات جدی مواجه گردد.

حق آبه

حق آب، در قانون آب، به حقوق هر فرد برای استفاده از منابع آب اطلاق می‌گردد. به طور کلی حق آب عبارتست از: سهم شروع و مقرر روستا، مزرعه، باغ، خانه از آب رود، چشمه، قنات، آب‌های زیرزمینی و یا چاه در ساعات و به‌اندازه معلوم. ملی کردن آب‌های کشور در ایران قانون نوینی برای آب‌های کشور ایجاد کرد. وظایف قانون آب این است که آب را به فرم طبیعی و دیگر فرم‌های خود مانند آب‌های روان، آب‌های ایستا، آب‌های زیرزمینی و غیره از حملات آسیب رسان بدان حفاظت کند و منابع آب را نگهداری نماید. اعتراضات کشاورزان استان اصفهان، به سلسله اعتراض‌هایی که کشاورزان استان اصفهان، مخصوصاً کشاورزان شرق استان (شهرستان ورزنه) به حق آب و شیوه توزیع منابع آبی در مرکز ایران، از چند سال پیش داشته‌اند گفته می‌شود.

کشاورزی آبی

بارش کمتر از متوسط بارش سالانه در طول یک سال آبی و یا تغییر در شدت و مدت بارندگی، کاهش پوشش ابر، کاهش رطوبت نسبی هوا، و فزونی دما، تبخیر و تعرق، تشعشع و تندبادها

می‌شود. کاهش بارندگی و عدم توزیع آن در طول رویش گیاه (مزارع دیم و مراتع) به گونه‌ای که آب برای رشد گیاه کافی نباشد. کاهش نفوذ آب در زمین و در نتیجه کاهش آبهای زیرزمینی، کاهش رطوبت خاک، فشار آبی به گیاهان و عملکرد آنها می‌شود.

جدول (۱۰): کدهای مفهومی و تم‌های فرعی تم اصلی مدیریت آب

کد	مقوله	تم اصلی	تم فرعی
۳-۶-۸-۱۰	مدیریت کنترل آب	انتقال آب	انتقال آب با تونل
			انتقال به سایر شهرها
صرف جویی در آب		صرفه جویی آب	
		انتقال آب از کارون	
		بی توجی به انتقالات آب	
۳-۷-۸-۹		نوبت دهی آب	زندگی و آب
			رشد کشاورزی بی روبه
			آب در مصارف صنعتی

مدیریت کنترل آب

مدیریت منابع آب، فعالیتی در زمینه برنامه‌ریزی، توسعه، توزیع و مدیریت مصرف بهینه منابع آب است. مدیریت منابع آب، زیرمجموعه‌ای از مدیریت چرخه آب می‌باشد. تلاش‌های زیادی در مدیریت منابع آب برای بهینه‌سازی مصرف آب و به حداقل رساندن اثرات زیست‌محیطی ناشی از مصرف آب صورت گرفته‌است. پایش آب، به عنوان بخش جدایی ناپذیر اکوسیستم باید در راستای مدیریت یکپارچه منابع آب انجام گیرد.

انتقال آب

مدیریت بحران دانشی است که برنامه‌ریزی و رعایت اصول و استانداردها در قبل، حین و بعد بحران، سهم انسان را در کنترل حوادث افزایش داده و خسارات ناشی از رخداد یا اثرات حوادث را کاهش می‌دهد. مدیریت منابع آب به ویژه آب‌های زیرزمینی، در مناطق خشک و نیمه خشک، اهمیت خاصی دارد. عوامل مختلف طبیعی و انسانی در چند دهه اخیر موجب به وجود آمدن شرایط بحرانی وافت سطح آب زیرزمینی در بیشتر مناطق کشور شده است.

صرف جویی در آب

عدم رعایت استانداردها در کشاورزی و بخش‌های صنعتی و حتی زندگی شهری همگی باعث شده‌اند تا مصرف آب در ایران بی رویه و غیر قابل مقایسه با سایر کشورها باشد. استفاده از روش‌های آبیاری غرقابی، آبیاری فضای سبز شهری و شستشوی معابر و غیره با آب آشامیدنی از بزرگترین مشکلات در ایران می‌باشند که همه ساله بحران آب را جدی تر می‌کنند. علاوه

براین، در کارخانجات و کارگاه‌های تولیدی و معادن نیز آب زیادی مصرف و آلوده شده و در نهایت به عنوان آب غیر قابل استفاده از چرخه خارج خواهند شد.

نوبت دهی آب

از قبیل خشکسالی و کاهش بارندگی غیر قابل کنترل می‌باشند. در مقابل برخی دیگر از دلایل را می‌توان با مدیریت صحیح و استفاده از تکنولوژی و فناوری تا حد زیادی رفع نمود. بیشترین مصرف آب را در بخش‌های کشاورزی شاهد هستیم و سالانه مقدار زیادی از آب سفره‌های زیرزمینی و چاه و قنات‌ها توسط مزارع کشاورزی استفاده می‌شود. علاوه براین، در این صنعت از کودهای شیمیایی و آفت کش‌های شیمیایی به وفور استفاده شده و به همین دلیل منجر به آلوده شدن آب‌ها می‌شوند. استفاده از روش‌های آبیاری نوین از جمله آبیاری قطره ای و انتخاب محصولات مناسب با هر اقلیم برای کشت از جمله راهکارهای مدیریت آب در این حوزه می‌باشند.

جدول (۱۱): کدهای مفهومی و تم‌های فرعی تم اصلی مناقشات قومی

کد	مقوله	تم اصلی	تم فرعی
۲-۷-۸-۹	مناقشات قومی	اختلافات قومی	بحران آب در روستا
			تفاوت فرهنگی
		تفاوت‌های مدیرتی	مناقشات سیاسی

مناقشات قومی

تجمع اعتراضی کشاورزان اصفهانی و به‌صورت گسترده و مسالمت‌آمیز بر بستر خشک زاینده‌رود در اعتراض به خشکسالی و قطع حق آبه شکل گرفت. از سوی این اعتراضات با واکنش چهارمحالی‌ها مواجه شد به طوری که باعث شد منازعات قومی زیادی در بین گروه‌های قومی شکل بگیرد.

اختلافات قومی

مردم استان چهارمحال و بختیاری بر این باورند که استان‌های اصفهان، یزد و کرمان آب به سمت آنها انتقال داده شد و از این رو توجه چندانی به مصارف استان چهارمحال و بختیاری نشده است که خود این امر می‌تواند اختلافات قومی و فرهنگی در بین چهارمحال و بختیاری و اصفهان به همراه دارد.

تفاوت‌های مدیریتی

آب گرانبهارترین ثروتی است که در اختیار بشر قرار گرفته است؛ به خصوص در مناطق خشک کشور که سطح عظیمی از کشور ما را در بر گرفته است. در سطح ملی سهم زیادی از

سرمایه‌گذاری‌ها صرف زیرساختها و امور زیربنایی و بهبود مدیریت منابع آب و انتقال آن می‌شود. این عوامل یاد شده بیانگر اهمیت بخش آب و امنیت اقتصادی و اجتماعی در سطح ملی خواهد بود. یکی از طرح‌های انتقال آب بین حوضه‌ای که در دست مطالعه و اجرا می‌باشد، به طوری که می‌توان گفت مدیران دو استان اصفهان و چهارمحال بختیاری نگرش متفاوتی نسبت به مدیریت منابع آب دارند.

نتیجه‌گیری

درک معنایی بحران کم آبی زاینده رود از دیدگاه مردم دو استان اصفهان و چهارمحال و بختیاری چگونه است؟ رودخانه زاینده‌رود به عنوان بزرگترین رودخانه فلات مرکزی ایران در حوزه گاوخونی واقع گردیده است. این رودخانه نقش مهمی در تامین آب شرب، صنعت و کشاورزی مناطق مرکزی ایران دارد. از این رو زاینده رود نقش مهمی در شکل‌گیری زندگی در فلات مرکزی ایران دارد. به طوریکه بسیاری از استان‌های از رودخانه زاینده رود استفاده می‌کنند. اما با خشک شدن آن و مشکلات آبخیزداری در سرچشمه آن باعث شده علاوه بر مشکلات اقتصادی، مشکلات اجتماعی و فرهنگی برای استان‌ها هم جوار شکل بگیرد و به طوری که از دید کشاورزان استان اصفهان مهمترین بحران کم آبی زاینده رود عبارت از: ۱. مدیریت منابع آب؛ ۲. عدم متوازن سازی؛ ۳. حق آب؛ ۴. مطالبه‌گری؛ و ۵. انتقال آب می‌باشد. اما از دید کشاورزان استان چهارمحال بختیاری مهمترین بحران کم آبی زاینده رود عبارت از: ۱. مدیریت کنترل آب؛ ۲. مناقشات قومی؛ ۳. ناکارآمدی سیاست‌های مدیریت آب؛ ۴. الگوی کشت نامناسب؛ و ۵. بحران آب را می‌توان نام برد.

کشاورزی مهم ترین فعالیت در دو استان چهارمحال و بختیاری و اصفهان می‌باشد. اما با توسعه و رشد استان اصفهان به سمت فعالیت‌های صنعتی سوق داده شده به طوری که این استان اکنون به عنوان قطب صنعت و فولاد کشور شناخته می‌شود و مساله کشاورزی به حاشیه رفته است. از سویی استان چهارمحال بختیاری به عنوان استانی طبیعی با آب و هوای معتدل و سرد زمینه برای فعالیت‌های گردشگری فراهم کرده است. اما با توجه به اینکه استان چهارمحال بختیاری جز ضعیف ترین استان کشور از نظر اقتصادی است بسیاری از شهروندان این استان معتقدند که منابع این استان در استان غیر از خود استان هزینه می‌شود. زیرا زمینه‌های را برای کشمکش‌ها فرهنگی و اجتماعی فراهم کرده است. از سوی که در دو دهه اخیر موضوع مساله انتقال آب از چهارمحال بختیاری به سایر استان نظیر یزد، کرمان و اصفهان ... که این منبع آب بدون توجه به خود استان به سایر استان انتقال داده می‌شود. از این رو می‌توان گفت که درک معنایی کشاورزان اصفهانی از کم آبی زاینده رود بیش از همه متأثر از این است که در اصفهان یک الگوی توسعه متوازن وجود ندارد، و استان اصفهان را

دچار یک مشکل اساسی کرده است از سوی مهاجر پذیر، از سوی مشلات تامین آب شهری و از سوی صنعت قدیمی و مصرفی زیادی در این استان وجود دارد و فعالیت‌های کشاورزی در این استان کنار گذاشته شده است. از سوی دیگر کشاورزان معقدند که براساس طومار نامه شیخ بهایی، اصفهان نیازمند به تأمین آب زاینده رود و حق آبه‌های مورد نیاز خود است و ضرورت دارد که از استان‌ها و شهرهای هم جوار آب شهر اصفهان تأمین شود. از این رو این حق آبه‌ها در واقع ضرورت برای زندگی در این استان است. کشاورزان اصفهانی بر این باورند که برای رسیدن به خواسته‌های خودشان نیاز دارند که مطالبه‌گری کنند. در واقع این فرهنگ مطالبه‌گری است که باعث می‌شود که استان اصفهان بتواند از آب زاینده رود استفاده کند. و درک اینکه آب زاینده رود کم شده است به این دلیل که آب زاینده رود از سرچشمه به سایر استان‌ها انتقال داده شده است. از سوی انتقال به شهر و استان‌های دیگر منجر به این شده است، که فعالیت‌های کشاورزی در استان اصفهان کاملاً از بین رود و با نبود مدیریت منابع آب در استان نتیجه این شده که فرصت کشاورزی در استان اصفهان از بین روند که زمینه را برای نارضایتی کشاورزان فراهم کرده است. امروزه افزایش راندمان آبیاری در بخش کشاورزی از طریق اجرای روش‌های نوین آبیاری جزو سیاست‌های اولویت‌دار کشور در بخش آب است. اگرچه این اقدام در حال انجام است ولی لازم است این کار با سرعت بیشتر انجام شود. شاید صرف بودجه‌های کلان در زمینه تونل‌های انتقال آب در استان اصفهان بر سرمایه‌گذاری در اقدامات مدیریت مصرف آب سایه‌انداخته است. بنابراین عدم بهبود راندمان آبیاری به عنوان یکی از دیگر علل مهم در بحران کم آبی زاینده‌رود مطرح است.

اما از سوی دیگر کشاورزان چهارمحالی معتقدند که مهم‌ترین بحران کم آبی زاینده رود نبود مدیریت در کنترل آب است. زیرا در واقع استان چهارمحال و بختیاری جز محدودترین استان‌های کشور است که سالانه بارش‌های نزولی بیش از حد از انتظار بارش دارد. از این رو که گفته می‌شود در استان آب وجود ندارد به دلیل عدم مدیریت و کنترل منابع آبی استان است. از سوی دیگر مشکلات قومی و قوم‌گرایی در استان چهارمحال و بختیاری باعث شده که شاید آن‌طور که شایسته است، افراد کارآمد در رأس مدیریتی استان نباشند و به نوعی قوم‌گرایی در استان حاکم باشد و افراد شایسته مدیریت از استان مهاجرت کنند و به استان‌های هم جوار مهاجرت کنند. از سوی سیاست‌ها ناکارآمد در مدیریت آب باعث شده است که استان چهارمحال و بختیاری با این همه منابع آبی نتواند توزیع مناسبی در سطح استان انجام دهد به طوری که امروز شهرهای استان با مشکلات آب شهری رو به رو هستند. از دید کشاورزان استان چهارمحال و بختیاری عدم مدیریت در بخش‌های مختلف باعث شده است که کشاورزی در این استان رو ضعف رود و هم چنین منابع آبی در این استان استفاده

نمی‌شود بلکه با انتقال آب زاینده رود و به سایر استان باعث شده که رود خانه زاینده رود دچار مشکل اساسی شود. هم چنین الگوی کشت کشاورزی در این استان هنوز همان الگوی کشت سنتی با مصرف بالای آب است.

منابع

- اله‌یاری، عباس و سادات طباطبایی جبلی، فروزان. (۱۳۹۶). بررسی تأثیر بحران آب بر ارتباطات اجتماعی، اقتصادی و سیاسی (استان اصفهان و چهارمحال و بختیاری)، پایان‌نامه منتشر نشده کارشناسی ارشد. کنفرانس بین‌المللی عمران، معماری و شهرسازی ایران معاصر، گروه برنامه‌ریزی آمایش سرزمین.
- تحریریه روزنامه سراسری اترک. (تیر ۱۴۰۰). ناگفته‌هایی جدید از خشکی زاینده‌رود. روزنامه سراسری اترک، (۷۴۵)، ۳.
- کریمی‌سلطانی، پیمان؛ جواهری، فرید؛ و ظاهری، جمیل. (۱۳۹۴). بحران آب در ایران و راهکارهایی برای مدیریت صحیح و عبور از آن. در اولین همایش مدیریت تقاضا و بهره‌وری مصرف آب. همدان.
- محمدپور، احمد و رضایی، مهدی. (۱۳۸۸). درک معنایی پیامدهای ورود نوسازی به منطقه اورامان کردستان ایران به شیوه پژوهش زمینه‌ای. مجله جامعه‌شناسی ایران، ۹(۱-۲): ۳-۳۳.
- محمدجانی، اسماعیل و یزدانین، نازنین. (۱۳۹۳). تحلیل وضعیت بحران آب در کشور و الزامات مدیریت آن. نشریه روند پژوهش‌های اقتصادی، ۲۱(۶۶-۶۵): ۱۴۴-۱۱۷.
- بابایی فرد، اسدالله؛ قلی‌پور، سیاوش؛ و خداکرمیان، ندا. (۱۴۰۲). بررسی پیامدهای فضای شهری بر مصرف شهروندان شهر کرمانشاه. فصلنامه مطالعات فرهنگی و ارتباطات، ۱۹(۴): ۱۸۱-۲۰۸.
- شاهی‌دشت، علیرضا و عباس‌نژاد، احمد. (۱۳۹۹). مدیریت منابع آبی: چالش‌ها و راهکارها؛ مطالعه موردی استان کرمان. در مجموعه مقالات چهارمین کنگره بین‌المللی جغرافی‌دانان جهان اسلام. زاهدان: ۱۳۱-۱۴۶.
- Davis, H. L. (2017). Ecopolitics. In Fathali Moghaddam (Ed.), The SAGE Encyclopedia of Political Behavior (pp. xx-xx). London: Sage Publication.
- Global Water Partnership. (2013). Available at: http://www.gwptoolbox.org/index.php?option=com_tool&id=9.
- Keshavarz, M., Karimi, E., & Vanclay, F. (2013). The social experience of drought in rural Iran. Land Use Policy, 30(1), 120-129.
- Kobayashi, K., Ari, I.R.D., Escobar, I.C., & Schaefer, A. (2014). Community-based water management and social capital. London: IWA Publishing.

- Madani, K. (2014). Water management in Iran: What is causing the looming crisis? *Journal of Environmental Studies and Sciences*, 4(4), 315-328.
- Madani, K., Aghakouchak, A., & Mirchi, A. (2016). Iran's socio-economic drought: Challenges of a water-bankrupt nation. *Iranian Studies*, 49(6), 977-1016.

Understanding the Semantic Crisis of Water Scarcity in provinces of Isfahan, Chaharmahal and Bakhtiari

Saviya Rezaee

Department of Communication Sciences, Shahin Shahr Branch, Islamic
Azad University, Shahin Shahr, Iran
Saviya.rezaee@gmail.com

Narges Atrian

Department of Communication Sciences, Shahin Shahr Branch, Islamic
Azad University, Shahin Shahr, Iran (Corresponding Author)
Na.atrian@gmail.com

Abstract

In this research, the semantic structure of Zayandeh Rood drought crisis has been investigated through the lived experience of Isfahani, Chaharmahal and Bakhtiari farmers. The research method of the current study was qualitative and the sampling method was based on homogenous purposeful sampling. Based on this, two groups of farmers from Esfahani (10 people) and Chaharmahal and Bakhtiari (10 people) were interviewed and during the in-depth semi-structured interview, they fully expressed their lived experience regarding the lack of water and drought in Zayandeh Rood. In data analysis, a qualitative method of phenomenological type was used, and to determine the validity of the findings, the criteria of credibility, reliability and compliance with objectivity were used. The findings show that Zayandeh Rood has an important role in providing drinking water, industry and agriculture in the central regions, so that many central provinces use the Zayandeh Rood River. But with its drying up and the watershed problems at its source, it will cause economic, social and cultural problems for neighboring provinces. Is. People whose lives are directly affected by the fertile water of Zayandeh River.

Keywords: Zayandeh Rood Water Shortage Crisis, Cultural Differences, Isfahan, Chaharmahal And Bakhtiari